

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 865

מסכת גיטין ז' - י"ג ♦ כלים ט"ז, ח' - י"ז, ד'

בס"ד, ח' טבת תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ צוואת האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל
- ♦ האופן בו על המוריש לצוות
- ♦ תקפה ההלכתי של צוואה הנערכת אצל עו"ד
- ♦ הנפטר הופיע בחלום - העלוני לארץ ישראל
- ♦ שבירת כינור על קבר

- ♦ בניית מרינה-הרחבת גבולות הארץ?
- ♦ נהר הירדן - ארץ ישראל?
- ♦ קניית דירה מנכרי בשבת
- ♦ טיפול שניים באנגליה
- ♦ בני איזה שבט אנו?

♦ מיהו "יחזקאל כחלי"?

דבר העורך

מדמעות לריקוד

בעשרה בטבת החל המצור של נבוכדנאצר על ירושלים.
התוצאות היו הרסניות. ממלכת יהודה, ירושלים ובית המקדש הראשון - חרבו; יהודים רבים עונו, נרצחו ונהרגו, והעם שנתר בציון הוגלה לבבל.
בשבוע זה בו אנו מתאבלים על החורבן הנורא, מן הראוי לספר את המעשה הבא.
מעשה ביהודי מבוגר שהקדיש את חייו לשמש את תלמידיה של ישיבת פונובויז'. באהבה ובמסירות היה מקרצף את מרצפותיה, מבריק מעקותיה ומבהיק את שמשותיה.
ניצול שואה היה האיש.
רק הוא ניצל. אשתו וילדיו נותרו שם, בעמק הבכא. **עירי** ובודד עלה לארץ הקודש, וכשם שבא בגפו כך נותר בגפו, מכונס בתוך עצמו, אינו מדבר על שאירע "שם". אך בנפשו פנימה התרגשו סערות אדירות של הרהורים נוגים ומחשבות מעיקות על העולם שחרב ואיננו. מעת לעת היתה מרה שחורה מתפשטת בכל ישותו. לבו השבור לא הכיל את הכאב הנורא. עצב ויגון קהה השתרגו על נפשו העדינה ואיימו לחנוקו נפש. או-אז היה פונה ירושלימה אל האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל הבית ישראל, שופך את לבו ואת נפשו והאדמו"ר קיבלו בסבר פנים יפות, האזין לכל אשר לו ונסך בו כוחות עד יעבור זעם וחזור חלילה.
היה זה בשמחת תורה.
בחורי הישיבה רקדו בעוז עם ספרי התורה, ובתווך הרב כהנמן זצ"ל, מייסד הישיבה. מן הצד עמד השמש הזקן, מחא כפיים מיובלות בהתרגשות בעודו נפעם מן הריקודים, משמחת התורה ומבחורי החמד שקיפצו בעליות לכבודה של תורה.
עוד החיוך נסוך על פניו, חלפו מול עיני רוחו דמויותיהם של ילדיו הקטנים. פנים גדושי אושר ילדותי, תמימות, נעדרי תככים וערמומיות. ילדים יהודים טהורים וקדושים שנרצחו בטהרתם ובקדושתם. כפיו האטו את מחיאותיהם, עד שפסקו לחלוטין. שרירי פניו המחייכים רפו והפכו לעווית וגופו החל רוטט למראה חזיון נורא-הוד שעלה בהרהורי, מה-היה-אם. אם לא היו ילדיו בבת עינו

דף ח/א כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים - ארץ ישראל

בניית מרינה-הרחבת גבולות הארץ?

דעת חכמים בסוגייתנו, כי גבולה המערבי של ארץ ישראל אינו נקבע על פי שפת הים התיכון, אלא מותחים קו אווירי מטורי אמנון הבולטים בקצה הגבול הצפוני, לנחל מצרים שבקצה הגבול הדרומי, וכל השטח הנכלל בתוכו נחשב כארץ ישראל. לפיכך, **איים** הממוקמים בתוך קו אווירי זה, וידוע שנכבשו על ידי עולי מצרים, דינם כארץ ישראל לכל דבר והמביא מהם גט לארץ ישראל אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

נהר הירדן - ארץ ישראל? הירושלמי (חלה פרק ד' הל' ד) דן אם גם הירדן עצמו נחשב כחלק מארץ ישראל, או שמא בקצה היבשה גם מסתיים גבול הארץ. והנה, לפי הצד ששפת הירדן אינה חלק מארץ ישראל, אזי, כאשר נהר הירדן יצטמצם ושפת מימיו תיסוג אל תוכו, או להיפך, אם הוא יתרחב ומימיו יעלו על גדותיהם, גם גבול ארץ ישראל הנקבע על פי מיקומם של המים ישתנה מעת לעת (חזון איש שביעית סי' ס"ק ל"ב).

על פי זה, דן בספר דרך אמונה לגבי גבולה המערבי של ארץ ישראל, האם גם גבול זה יכול להשתנות אם תתרחב יבשתה של ארץ ישראל מעבר לקו האווירי, כפי שאנו רואים לגבי הירדן, שתזוזתו גורמת לארץ ישראל להתרחב או להצטמצם. מאידך גיסא, ניתן לחלק ולומר, כי שונה הוא הקו האווירי מנהר הירדן, שכן, דווקא בנהר הירדן יכול הגבול להשתנות על פי מיקום המים מאחר **שהמים** הם הקובעים את הגבול, אולם, בגבול המערבי הנקבע על פי **הקו האווירי**, לא תתרחב הארץ בחריגת היבשת שהרי הקו האווירי נשאר על מקומו.

נידון זה אקטואלי בימינו כאשר השתכללו שיטות הבניה ובמקומות רבים בעולם בונים מרינות ומרחיבים את שטח היבשה אל תוך הים, על ידי הנחת קורות בטון גדולות מתחת לפני המים ושפיכת כמויות עפר ביניהן, שיתכן וכאשר יבנו מרינה לעומק מי הים והיא תעבור את הקו האווירי, נמצא שהרחבת את גבולות ארצנו הקדושה.

דף ח/ב משום ישוב א"י לא גזור רבנן

קניית דירה מנכרי בשבת

הגמרא בסוגייתנו מבארת, כי מותר לעבור בשבת על איסור "אמירה לנכרי" כדי לרכוש דירה בארץ ישראל מנכרי. כלומר, אף על פי שחז"ל אסרו ליהודי לומר בשבת לנכרי שיעשה עבורו מלאכה, אך לצורך קניית דירה בארץ ישראל מנכרי לא גזרו חז"ל על כך, והיהודי רשאי לצוות את הנכרי שיכתוב עבורו את שטר המכירה של הדירה.

איזה איסור הותר? נחלקו הפוסקים אם לצורך רכישת דירה מנכרי התירו חז"ל את איסור "אמירה לנכרי" בלבד, או שמא גם התירו לבצע בשבת את **הקניין** עצמו. דעת המשפטי צדק (הובא במגן אברהם או"ח סימן ש"ו סעיף י"א) שרק אם היהודי העביר את המעות לידי הנכרי בטרם כניסת השבת, הוא יכול להורות לו לכתוב את שטר המכירה, שכן, אמנם חז"ל התירו לעבור על איסור "אמירה לנכרי", אולם לא התירו **לקנות** בשבת, שזהו איסור נפרד.

צעילוי נשמת

הר"ר **אריאל זליכוב** ז"ל
 ב"ר צבי הכהן ז"ל
 נלב"ע י"ב בטבת תש"ע
תנצב"ה
 הונצח ע"י משפחות **זליכוב** שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

הר"ר **משה יהודה למפרט** ז"ל
 ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח
 ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה
 ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע
תנצב"ה
 הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

אמי מורתי **חיה ויניגר** ע"ה
 בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל
 נלב"ע י"ג בטבת תשס"ז
תנצב"ה

אולם, בעל אליה רבה (שם) סובר, כי גם את הקניה עצמה מותר לבצע בשבת, על ידי שהגוי יטול את המעות בעצמו. את שיטתו מבסס בעל אליה רבה על דברי הירושלמי (מועד קטן פרק ב' הלכה ד') האומר, שמוותר **"ליקח** [מקח] מן הנכרי בשבת", גם על ידי שהיהודי "מראה לו [לגוי] **כיס של דינרין**". הרי לנו, שמלבד שהתירו חז"ל איסור "אמירה לנכרי", אף התירו לבצע את הקניין עצמו בשבת. כדבריו, משמע גם מדברי השולחן ערוך (שם) הכותב כי **"מותר לקנות** בשבת בית בארץ ישראל מהנכרי, וכן הכריע המשנה ברורה (שם) להלכה.

מדוע מותר לרכוש דירה בשבת מנכרי? רש"י (רש"י ד"ה משום) מבאר: כדי "לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה". הריב"ש (שו"ת סימן ק"א וסימן שפ"ז) הדן בנושא מדגיש, שעיקר הטעם ביישוב ארץ ישראל הוא כדי שלא תשתקע ארצנו הקדושה בידי טמאים. זאת, למדים אנו מציווי התורה (דברים ב/א) **"ולא תִּחַנְּם"**, כפי שדורשת הגמרא (עבודה זרה כ"א) שאסור להניח לנכרים לחנות ולהתגורר בארצנו, ועל כן חז"ל התירו לרכוש דירה מנכרי בשבת, כדי לגאול את הארץ (מגן אברהם סימן ש"ו ס"ק כ').

בימינו, כתב החזון איש (שביעית סימן כ"ד אות ג), כי לכלל הדעות (עיין רמב"ם וראב"ד הלכות איסורי ביאה פרק י"ד הלכה ז, ח) נחשבים הערבים לנכרים שעליהם דיברה התורה שחל עליהם **"לא תחנם"**, שכן, כל נכרי שאינו מאמין שעל היהודים לקיים תרי"ג מצוות והוא עצמו אינו שומר על שבע מצוות בני נח, נכלל ב"לא תחנם".

דף י"ד/א אמר להו אין, לסוף אישתמיט להו

טיפול שיניים באנגליה

מסופר בגמרתנו, שרב ששת שלח את רב יוסף בר חמא לגבות עבורו חפצים שהפקיד בידי אחרים (מהר"ם בפירושו על תוספות ד"ה לסוף). כאשר רב יוסף פגש את בעלי הפקדונות, הם נתנו לו אותם אך ביקשו ממנו שיתחייב להם בקניין, שהוא נוטל עליו את האחריות עליהם. רב יוסף הסכים לעשות כדבריהם, נטל את הפקדונות, אך בסופו של דבר הוא נעלם מעיניהם בלא לקיים את הבטחתו להתחייב בקניין, מאחר שלא רצה ליטול על עצמו את האחריות לכך.

לכאורה יש להקשות על מעשהו של רב יוסף, כיצד הוא התיר לעצמו לשקר? כאשר לדעת ראשונים רבים (סמ"ג עשין ק"כ, ח"ח פתיחה עשין י"ג) הדבר אסור מדאורייתא! ואכן, רבי יעקב עמדין (בהגהות) מוכיח מסוגייתנו, כי מותר לאדם לשקר כדי למנוע מעצמו הפסד ממון השייך לו, ומאחר שרב יוסף נשלח מטעם רב ששת לגבות את הממון, רשאי היה לנהוג כן כדי שלא יגרם הפסד לרב ששת.

הוכחה נוספת לכך מביא בספר דרכי חושן (להרב סילמן שליט"א, עמוד שע"ה), מהגמרא (נדרים כח/א) האומרת, כי כאשר המוכס שמונה על ידי המלך גובה ממון מדעתו בלא שנצטווה על כך מהמלך, יש רשות לרמותו. הרי לנו, שכדי למנוע הפסד ממון אין איסור לשקר.

ביטוח שיניים באנגליה: בהמשך דבריו מובאת שאלה מעניינת, שנשאלה על ידי אשה שעלתה מאנגליה לארץ ישראל לפני שנים רבות. ביום מן הימים נסעה האשה לבקר את נכדיה שהתגוררו באנגליה, ושם התברר לה שיש באפשרותה לטפל בשיניה חנים אין כסף, על ידי הביטוח הרפואי שהיה ברשותה. כאשר הגיעה האשה לרופא השניים היא נשאלה על ידו מיהו הרופא הכללי שלה, והיא נקבה בשמו של רופא אנגלי כל שהוא שאצלו היא מטופלת כביכול, כדי שלא לגרום לעיכובים מצד רופא השיניים שלא יטפל בה עד שיידע מיהו הרופא הכללי שלה. האם בכך עברה האשה על איסור שקר כאשר בדתה בפני רופא השיניים שם של רופא שאינה מטופלת אצלו כלל.

ואכן, על פי המבואר בסוגייתנו שכדי למנוע הפסד ממון אין איסור לשקר, גם אשה זו רשאית לומר שם של רופא כל שהוא, אם אכן היא זכאית לתגמולי הביטוח, אלא שאם היא תספר כי מזה עשרות שנים אינה מתגוררת באנגליה, הדבר יגרום לעיכובים פרוצדורליים רבים עד שתאושר בקשתה. אמנם, ודאי שיש במקרים מעין אלו להקפיד ביותר שלא לבוא לידי חילול ה' חס וחלילה.

בני איזה שבט אנו? מעניין לציין, כי בהמשך דבריו הוא מביא שהיו שרצו להוכיח שמוותר לשקר לצורך, מדברי הגמרא (ברכות נה/ב) האומרת שהרוצה להנצל מעין הרע ילחוש "מזרעא דיוסף קאיתנא" [אני מזרעו של יוסף], למרות שלא כל בני ישראל הם מזרע יוסף, שהיה אחד משנים עשר שבטים. הרי לנו, שהגמרא התירה לשקר כדי להנצל מעין הרע. אולם, יש לדחות ראיה זו, שהרי במהלך השנים בני ישראל התחנתו זה עם זה, ומסתבר, כי כל אחד ואחד עשוי להיות צאצאו של יוסף ואף של שאר השבטים...

מיהו "יחזקאל כחלי"? המעניין בספר תורה לשמה שחיבר בעל בן איש חי, ישים לב לעובדה המעניינת, שבסיום תשובותיו הוא חתם: **"כ"ד [כן דברין] הקטן יחזקאל כחלי נר"ו"**. כידוע, שמו של ה"בן איש חי" הוא **יוסף חיים**, אך בספרו זה **"תורה לשמה"**, הוא רצה להפיץ דברי תורה לשם שמים, וכדי להסתיר את זהותו, הוא כינה את עצמו בשם יחזקאל כחלי כדי להסתיר את זהותו. לא בכדי בחר הבן איש חי בשם זה, מאחר שהוא כגימטריה של שמו יוסף חיים=224. גם הנהגה מעין זו אינה נחשבת כשקר, כפי שאומרת הגמרא (בבא מציעא כג/ב), שלתלמיד חכם מותר לשנות מן האמת כדי לנהוג בענווה.

דף טו/א וקיי"ל מצוה לקיים דברי המת

צוואת האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל

דעת רבי מאיר בסוגייתנו, וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך חו"מ סימן רנ"ב סעיף ב'), ש"מצווה לקיים דברי המת". כלומר, למרות שאין אדם יכול להעביר ממון לרשות רעהו אלא על ידי קניין, חז"ל (כתובות פו/א תוספות ד"ה פריעת) תקנו, שאם אדם ציווה שיתנו מממונו לפלוני ואחר כך מת הנותן,

נרצחים על ידי הנאצים ימ"ש, וודאי היו רוקדים כעת במרץ ומפזזים לכבוד התורה. ניצוצות של אושר היו בורקים מעיניהם והוא היה משתלב ביניהם, כתף אל כתף ורוקד עמם בשמחה ובהלהבות. אם לא היו נרצחים.

ענה אפר עצמותיהם הצעירות מפוזר אי שם. **שקית** הדמעות שבעיניו, שתדיר דרוכה היתה לספק חומר מרווה לעיני בעליה הדווי, כבר פתחה את נתיקה בעת שרגליו נשאוהו בכבודות אל הרב מפונוביץ ועקה מרה וגדולה יצאה מפיו: רבי! הילדים!

לא היה צורך ביותר מכך. הרב מפונוביץ בעצמו איבד את רעייתו ואת ילדיו בימי האופל, ויבכו שניהם איש על צוואר רעהו, על מה שהיה ועל מה שהיה יכול להיות.

מיד אחר כך נשא הרב מפונוביץ את ראשו ויאמר: עליהם איננו צריכים לבכות. הם נרצחו על קידוש ה' והתעלו לדרגות גבוהות ונשגבות, בגן עדן מנוחתם, אפופים אושר נצחי. הם חברת הצדיקים הקדושים והטהורים.

אנחנו צריכים לבכות עלינו, שנותרנו כאן בעולם הזה, לדאוג שהחיים שניתנו לנו במתנה על ידי בורא עולם, אכן יהיו מנוצלים למטרתם האמתית. אם יום אחד שקיבלנו לחיות כאן, לא ננצל כיאות, כלום איננו משמידים אותו ושורפים אותו כלה לאפר עד אשר דק?

חיבק הרב מפונוביץ את השמש הדווי, והחלו השניים לרקוד בצוותא. אט, אט. עיניים דומעות ורגליים רוקדות. הריקוד עלה והתפשט גם על פניו של האיש הדווי, עד ששבו פניו לחייך. יש עוד מה לעשות בעולם הזה. כל יום הוא מתנה. הרגליים נישאו, בחורים הצטרפו, ויגדל המעגל, ויגברו הריקודים ואת המסר שהונצח בליבם של הנוכחים הם העבירו לדורות הבאים: כל יום הוא מתנה וצריך להשתמש בה כיאות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. סקפ: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ז'א/א השכם והערב עליהן לבהמ"ד והן כלין מאיליהן

בדוק ומנוסה

כתוב בספר מנחת יהודה: "שמעתי מפי מגידי אמת שרבינו הגר"א החסיד זצ"ל פירש שיקדים זמן התפילה בבוקר ובערב.

וכן קיים הוא ז"ל, כשעמדו עליו, ונתקיים בו הבטחת חז"ל "והן כלין מאיליהן", **וכן היה**, שבזמן קצר כמשלש חודשים נאבדו מן העולם כל שונאיו, כנודע" (פנינים משולחן הגר"א).

דף ז'א/א מאי דכתיב קינה ודימונה ועדעדה

אין מקום לכפילות

דבר מעניין כותב המהר"ל לביאורי אגדות: "כאשר תדקדק בעניין זה תמצא דבר מופלא, כי השם הזה של עדעדה וכן סנסנה, כפול השם. ודבר זה אינו בחינם, כי למה לו להכפיל השם כאילו אין עוד אותיות? ... כפילות האותיות, אין לה מקום בשפה, והיא מורה על דרשה מיוחדת שאגבה ניתן להבין שכל הפסוק בא לדרשה.

דף ז'א/א כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין

בסוף יגבה החוב

מה עניין עדי עד לכאן?

פירש עיני יצחק:

אף אם רואה אדם שהדין אינו נעשה אל תפול רוחו. הקב"ה שוכן עדי עד, ועוד יבוא היום בו יגבה את חובו. במעשה נבזה מסויים שעשה איש לרעהו, סיפר החפץ חיים, הבטתי וחכייתי לראות אימתי יפרעו ממנו משמים. אחר שלושים שנה (!) נענש הלה...

מצווה על יורשיו לקיים את דבריו, אף על פי שהמקבל עדיין לא זכה בממון. תקנת חז"ל זו אינה הנהגה טובה בלבד, אלא חובה על היורשים לעשות כדבריו (שולחן ערוך שם).

האופן בו על המוריש לצוות: עם זאת, נחלקו הראשונים באלה אופנים מוטלת על היורשים החובה לקיים את דברי המת. דעת הרמב"ן (ה"ן בסוגייתנו) היא, כי די בכך שיצווה מפורשות את יורשיו שיתנו מנכסיו לפלוני, כדי לחייבם במצוות קיום דברי המת. אולם, דעת רבנו תם בסוגייתנו (ג/א תוספות ד"ה והא לא משך) וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך שם, ועיין משפטי הצוואה חלק ג' ש"א שהביא דעות נוספות), כי כדי שהיורשים יתחייבו לקיים את דבריו, על הנותן להפקיד את המתנה בידי שלישי, זאת, כדי להוכיח את רצינות כוונתו שאכן גמר בדעתו להעניק את המתנה ואינו מתכוון להתל במקבל (ש"ת ריב"ש סימן ר"ז).

צוואתו של האדמו"ר מסדיגורא: כשנתיים לפני פטירתו הזמין אליו כ"ק האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל את אחד מרבני קהילת ברדיטשוב כדי להכתיב לו את צוואתו, בה חילק את נכסיו בין צאצאיו. בסיומה כתב האדמו"ר: "והנני מובטח בצדקת בני שליט"א כי יעשו רצוני בלי שום שינוי, **כחפץ אניכם**".

לאחר פטירתו של האדמו"ר (לפני למעלה ממאה שנה), הסכימו בניו לקיים את צוואתו ולחלק את נכסיו כצווייו, אלא שהם ביקשו לדעת אם בכך הם נוהגים לפני משורת הדין, או שמא מדין תורה חובה עליהם לקיים את הצוואה. פולמוס נרחב ביותר שכלל נידונים הלכתיים רבים, התעורר בין גדולי הפוסקים. אחד מהנידונים היה, אם על צוואה זו חלים דברי סוגייתנו, ש"מצווה לקיים דברי המת". דעת הגאון מלוב רבי יוסף שאול נתנזון (ש"ת שואל ומשיב מהד"ת סימן ע"ח) היתה, כי מאחר שהנפטר לא השליש את הירושה בידי שלישי, אין בניו חייבים לעשות כדבריו, שהרי לדעת רבנו תם באופן זה אין מצווה לקיים דברי המת. לעומתו, סבר המהרש"ם (ש"ת, חלק ב' סימן רכ"ד ועיין שם בהבטים נוספים לשאלה), כי מאחר שהשלטת הממון נועדה להוכיח את רצינות כוונת הנותן, אם כן גם כאשר הוא מבטא את רצינות כוונתו באפנים אחרים, חלה חובה על היורשים לקיים את דבריו, ומאחר שבצוואתו הוכיח האדמו"ר את רצינות כוונתו, בכך שציין בסיומה כי הוא בטוח בצדקת בניו שימלאו אחר דבריו, אם כן ודאי שלא התכוון להתל במקבלי הירושה [עיי"ש באריכות].

תקפה ההלכתי של צוואה הנערכת אצל עו"ד: תורתנו הקדושה מצווה על דיני הירושה, ומסיימת (במדבר כז/יא) "וְהִיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט", כלומר: אין אפשרות להפקיע את זכויות היורשים מן התורה על ידי הוראה פשוטה בעל פה או בכתב [מלבד שיכול לתת לאחד מהראויים ליורשו על פי דין, חלק גדול יותר, או את כל הירושה. עיין רמב"ם הלכות נחלות פרק ו']. האחרונים דנים בתקפה ההלכתי של צוואה שנעשתה בערכאות או אצל עורך דין, שיתכן, שלמרות שהיורשים אינם מחוייבים לקיימה מצד דיני הירושה שאותה אי אפשר לשנות כאמור, אך תוטל עליהם החובה לממשה מצד "מצווה לקיים דברי המת" ואף יכפו אותם על כך. טעמם, כסברת המהרש"ם הנזכרת, שבמקום שבו מוכחת רצינות כוונתו של הנותן, אין צורך בהשלטת הממון בידי שלישי כדי שתוטל על היורשים המצווה לקיים את דבריו. לפיכך, מאחר שהמוריש שערך את צוואתו אצל עו"ד, סבור היה שבכך הוא נותן לה תוקף וחשיבות, די בכך להוכיח את כנותו.

סברא נוספת העלו האחרונים, לגבי אדם המצווה את ממוןו לאלה האמורים לרשת אותו על פי חוקי המדינה, כי מאחר והם יכולים לזכות בממון על ידי פניה לערכאות, נחשב הממון כמחוזק בידם, ובאופן זה אין צורך שהמוריש ישלישו (ש"ת "אחייעזר" חלק ג' סימן ל"ד ובמנחת שי סימן ע"ה ועיין בספר משפט הצוואה חלק ג' ש"א ענף ג'). [אלא, שיש להדגיש, כי דברים אלה אמורים רק באופן שהנפטר פונה בצוואתו אל היורשים ומצווה עליהם לחלק את ממוןו. אך אם הוא ממנה בצוואתו "יורשים חדשים", או שמסלק את יורשיו מירושתו, אין היורשים מצויים לשמוע לדבריו, כיון שאינו מצווה מה לעשות בנכסיו אלא קובע דברים שאינם בסמכותו, שהרי אין בכחו לקבוע מי יהיו יורשיו].

מן הראוי לציין, כי יורש שמכר את הנכסים אותם ציווה המת להעניק לאחרים, אף שעבר בזה על "מצווה לקיים דברי המת", מכל מקום, אין בכחם של האנשים שהיו אמורים לקבל את חלקם בממון לתבוע את הנכסים מהלקוחות (שולחן ערוך חו"מ סימן רנ"ב, רמ"א) [לעומת דברי שכיב מרע שדבריו ככתובים וכמסורים וחל קניין בנכסם].

הנפטר הופיע בחלום - העלוני לארץ ישראל: יהודי שנפטר ונקבר בחוץ לארץ, הופיע בחלומו של אחד מיורשיו, והפציר בו להעלות את עצמותיו לארץ ישראל. החלום חזר ונשנה, ולבסוף הנפטר אף הזהיר את קרובו שיעשה כדבריו. בעל חלקת יעקב (ש"ת י"ד סימן ר"ו), שבפניו הובאה השאלה מספר, כי "האיש הנ"ל הקיץ משנתו ותפעם רוחו ולבו חרד בקרבו ואינו יודע מה לעשות", ולפיכך הוא נשאל על ידו, האם חובה עליו לממן את העברת עצמותיו לארץ ישראל.

בתשובתו כותב בעל חלקת יעקב, כי הכלל הנאמר בסוגייתנו "מצווה לקיים דברי המת", תקף רק כאשר אדם מצווה לבצע פעולות מסוימות **בממונו**. אולם, אין בכוחו להורות ולצוות לגבי ממון אחרים. אם כן, עתה, אחר שהממון בידי היורשים, אין הם חייבים לעשות כדבריו, ובפרט במקרה זה שהיורשים אינם בניו, אף לא חלה עליהם מצוות כיבוד אב ואם.

שבירת כינור על קבר: מעניין לציין את המשך דבריו, כי אף על פי שמדין תורה אין היורשים מחוייבים למלא את בקשת הנפטר, אל להם לזלזל בחלום. כראיה לכך הוא מביא מעשה המסופר בספר חסידים (סימן שכ"ז), על אדם שרצה ליצור כינור מחתיכת עץ שנשתיירה מעשיית ארון קבורה למת, למרות אזהרותיו של אחד מהנוכחים לכל יהין לעשות כן.

דף ז/א נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם

כבוד הרב

מוסר השכל רמוז כאן: אם הרב שבעיר יושב על כסאו בכבוד ומצנפת על ראשו, אז גם בעלי הבתים מכובדים הם ועטרה בראשם, אולם אם "נסתלקה המצנפת" מראשו והם מביזים אותו, כנגד זאת אף מהם מסתלקת העטרה וכבודם ניטל מהם... (דמשק אליעזר).

דף ח/ב כיבוש יחיד שמיא כיבוש

ארץ ישראל בכל מקום

כל מקום שישראל כובשים - ארץ ישראל הוא.

נאמר בחז"ל שהקב"ה קיפל את ארץ ישראל תחתיו בעת שבישר ליעקב: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" (בראשית כח/ג).

אחר כך, בפסוק הבא (יד) מוסיף הקב"ה ואומר לו "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה", והיינו שגם כיבוש שמעבר לשטחה של ארץ ישראל - כיבוש הוא והופך להיות ארץ ישראל.

דף ט/א שפתים ישק

ראוי הוא לנשק

רש"י ובעלי התוספות נחלקו אם הכוונה שראוי הוא לנשק (רש"י) או שהכוונה שבדברו הכל משיקים שפתותיהם.

מחלוקתם היא זו. בגמרא בברכות נאמר בשם רבי עקיבא שמשובחים המדיים שמנשקים על גב היד בלבד, לפיכך נטו תוספות מרש"י ולא פירשו שראוי הוא לנשק בשפתיו. אולם רש"י סובר שעם זאת ואחר הכל, מי שאומר דברי תורה משובחים כאלו ראוי הוא לשפתים ישק... (עיין אליהו).

דף י/ב דאי לאו דכותי חבר הוה

חבר

ברמב"ם (הלכות עבדים פרק ו' הלכה ו') נאמר ששטר שיש עליו עד כותי חבר, כשר אם ישראל חתם בסוף. תמיהו הכל: בגמרא כאן נאמר שאין צורך שנדע שהוא חבר, די במה שישראל חתום אחריו להוכיח כן! (עי' ספר המפתח ברמב"ם פרנקל שם).

וכתב הפתחי תשובה (י"ד רסז/ט) כי שמע בשם אחד הגדולים כי נשמטו ברמב"ם... מרכאות! 'חבר' היינו חבר, כלומר חתום בראש, אם יש בשטר כותי שחתם בראש וישראל לבסוף - כשר הוא...

דף יב/א יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך

עבד כנעני לגוי - שונה

כתב הגר"י קמניצקי זצ"ל: נראה שכל זה בעבד כנעני לישראל, שהוא קנוי לו כשורו וחמורו ואין האדון חייב לו כלום. אבל בעבד כנעני השייך לגוי, דינו כעבד עברי של ישראל שהאדון מחוייב לזוננו. **זהו** שנאמר בתורה שאנשי מצרים שמכרו את עצמם לפרעה בשנות הרעב אמרו ליוסף (בראשית מז/ט): "ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות", כיון שעבדיו אנו הרי הוא חייב במזונותינו (אמת ליעקב, יוג'ש).

דף יב/א יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות

עבד לנצח נצחים

אומרים בשם האדמו"ר רבי אהרן מבלז זצ"ל: **דבריו** יצחק לעשו על אודות הברכות שנתן ליעקב,

לעילוי נשמת

הר"ר **יחיאל מאיר אנגלרד** ז"ל
ב"ר דב בעריש ז"ל נלב"ע ט' בטבת תשנ"ה
תנצב"ה

הנוצח ע"י בתו

גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו

בלילה, הופיע המת בחלומו, והזהירו שלא ליצור את הכינור, שאם לא כן הוא יענש, אך החולם לא שת לבו לדבריו וייצר את הכינור. המת הופיע שנית בחלומו והזהירו, כי אם לא ישבור את הכינור הוא ילקה במחלה מסוכנת, ואכן, אותו אדם חלה עד שנשקפה סכנה לחייו. משראה זאת בנו, הוא נטל את הכינור, ניפצו על קברו של המת והניח את השברים על הקבר, ולאחר מכן אביו נרפא.

הוא אומר לו: "הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים". ואם תאמר שבשני בצורת תוכל לומר לו שחרוני, לפי שאינו יכול לומר "עשה עמי ואיני זנך"? הרי "ודגן ותירוש סמכתי" ולא תוכל להשתחרר לעולם...

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

חדש! מסכת גיטין

מאורות המשנה - משניות מבוארות
כולל מסכת כלים עם איורים

הדפסה מהודרת, אותיות מאירות
עיניים, צבע ייחודי להקלת הלימוד

מאורות ההלכה - הלכה לכל יום

להזמנות: **1-700-500-151**